
**سوالات تشریحی درس اول فارسی (۳) پایه دوازدهم طراح: نیلوفر محمودی وند بختیاری
 ناحیه: یک تبریز**

سوالات تشریحی قلمرو فکری درس اول شکر نعمت

سوال ۱) معنی و مفهوم عبارت های زیر را به فارسی روان بنویسید:

الف) عاکفان کعبه جلالش به تقصیر عبادت معترف که ما عبدها ک حق عبادت ک ۱
 پاسخ: لطفاً به درسنامه مراجعه شود.

ب) یکی از صاحبدلان سر به جیب مراقبت فرو برده بود و در بحر مکاشفت مستغرق شده ۱

پاسخ: لطفاً به درسنامه مراجعه شود.

سوال ۲) مفهوم قسمت مشخص شده بیت «چه غم دیوار امت را که دارد چون تو پشتیبان دارد//چه باک از موج بحر آن را که باشد نوح کشتیبان» را بنویسید؟ ۰/۵

پاسخ: تکیه به حمایت رسول اعظم(ص)

سوال ۳) موارد درست را به هم متصل کنید! توجه در (ستون الف) یک مورد اضافی است؟ ۱

الف	ب
۱) بوی گلمن چنان مست کرد که دامنم از دست برفت	الف) الَّذِي لَا يُدْرِكُهُ بُعْدُ الْهِمَمِ وَ لَا يَنَالُهُ غَوْصُ الْفِطَنِ
۲) باران رحمت بی حسابش همه را رسیده و خوان نعمت بی دریغش همه جا کشیده	ب) هر کرا اسرار کار آموختند//مهر کردند و دهانش دوختند
۳) مجلس تمام گشت و به آخر رسید عمر / ما هم چنان در اوّل وصف تو مانده ایم	ج) وَسَخَرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ ذَائِبَيْنِ وَسَخَرَ لَكُمُ الْيَوْمَ وَالنَّهَارَ
۴) چه غم دیوار امت را که دارد چون تو با مایی نباشد هیچ غم	د) گر هزاران دام باشد در قدم//چون تو با مایی نباشد نوح کشتیبان
۵) ابر و باد و مه و خورشید و فلک در کارند / تا تو نانی به کف آرّی و به غفلت نخوری	

پاسخ: (۱ به ب) * (۳ به الف) * (۴ به د) * (۵ به ج) شماره ۲ اضافی است.

سوال ۴) کدامیک از ابیات زیر به مفهوم عبارت «هر گاه که یکی از بندگان گنه کار پریشان روزگار دست انبات به امید اجابت به درگاه حق جل و علا بردارد ایزد تعالی در وی نظر نکند بازش باز اعراض کند بازش به تضرع و زاری بخواند» نزدیک تر است؟ دلیل خود را بیان کنید؟ ۰/۵

الف) بنده همان به که ز تقصیر خویش //عذر به درگاه خدای آورد
 ب) قبول است اگر چه هنر نیستش //که جز ما پناهی دگر نیستش

پاسخ: الف- (در این قسمت فقط بیان عذر و تقصیر و کوتاهی بنده اشاره شده است؛ در حالی که در بیت بعدی سخن از پذیریش توبه از درگاه خداست).

سوال(۵) مفهوم قسمت مشخص شده در بیت «گر کسی وصف او ز من پرسد //بی دل از بی نشان چه گوید باز» را بنویسید؟
پاسخ: تأکید بر عجز و ناتوانی شاعر از شناخت خدا

سوال(۶) در بیت «چه غم دیوار امت را که دارد چون تو پشتیبان دارد//چه باک از موج بحر آن را که باشد نوح کشتیبان»
مقصود از «تو» کیست؟ ۰/۲۵

پاسخ: پیامبر اکرم اعظم (ص)

سوال(۷) در بیت «گر کسی وصف او ز من پرسد //بی دل از بی نشان چه گوید باز؟» منظور از کلمه «او» در بیت فوق
چیست؟ ۰/۲۵

پاسخ: خدا

سوال(۸) مفهوم مشترک ابیات زیر را بنویسید: ۰/۷۵

الف) «ای برتر از خیال و قیاس و گمان و وهم //وز هر چه گفته اند و شنیدیم و خوانده ایم»
ب) «نه در ایوان قربش وهم را بار // نه با چون و چرایش عقل را کار»

پاسخ: عجز و ناتوانی بندگان در وصف و حمد و ستایش خداوند

سوال(۹) مفهوم مشترک ابیات زیر را بنویسید: ۰/۷۵

الف) «این مدعیان در طلبش بی خبرانند //کانرا که خبر شد خبری باز نیامد»

ب) «هر کرا اسرار کار آموختند// مهر کردند و دهانش دوختند»

پاسخ: تأکید بر راز داری در عشق و بی ادعایی (من عَرَفَ اللَّهَ كَلَّ لِسَانَهُ)

سوالات تشریحی قلمرو ادبی درس اول شکر نعمت

سوال(۱) با توجه به عبارات زیر به پرسش ها پاسخ دهید:

«از دست و زبان که برآید // کز عهده شکرش به در آید . اعملوا آل داود شکراً و قلیل مِن عبادی الشکور»
الف) کلمات مشخص شده «دست» و «زبان» در عبارت فوق، بیانگر کدام آرایه است؟ ۰/۵
ب) عبارت عربی، کدام آرایه را فرایاد می آورد؟ ۰/۲۵

پاسخ: الف) دست: مجاز از «قدرت و توانایی» - زبان: «مجاز از سخن گفتن»* ب) تضمین

سوال(۲) در عبارت «فراش باد صبا را گفته تا فرش زمرّدین بگسترد و دایه ابر بهاری را فرموده تا بنا نبات در مهد زمین
بپرورد درختان را به خلعت نوروزی قبای سیز ورق در بر گرفته. بوی گلم چنان مست کرد که دامن از دست رفت» به
سوالات پاسخ دهید؟

الف) قسمت های مشخص شده چه آرایه های مشترکی دارند؟ ۰/۲۵

ب) مقصد از قسمت های مشخص شده چیست؟ ۰/۵

پاسخ: الف: استعاره مصريحه *** ب) به ترتيب استعاره مصريحه از سبزه ها *** بوي گل: استعاره مصريحه از جلوه های عشق و معرفت الهی

سوال ۳) در بيت «ای مرغ سحر عشق ز پروانه بیاموز // کان سوخته را جان شد و آواز نیامد» کلمات مشخص شده، نماد و هستند؟ ۰/۵

پاسخ: به ترتيب عاشق غير واقعی *** عاشق واقعی

سوال ۴) با توجه به ابيات به سوالات پاسخ دهيد: ۱

الف) «ای مرغ سحر عشق ز پروانه بیاموز // کان سوخته را جان شد و آواز نیامد»

ب) «این مدعیان در طلبش بی خبرانند // کانرا که خبر شد خبری باز نیامد»

۱) در بيت «الف»، در عبارت «ای مرغ سحر» کدام آرایه بر زیبایی کلام افزوده است؟ ۰/۲۵

۲) در بيت دوم، مقصود از «خبری بازنیامد» به کدام حدیث تلمیح دارد؟ ۰/۵

۳) در بيت نخست، مقصود «آواز نیامدن» و «خبری باز نیامد» چه آرایه مشترکی دارند؟ ۰/۲۵

پاسخ: ۱) تشخيص و استعاره مکنیه * ۲) من عَرَفَ اللَّهَ كَلَ لِسانُه * ۳) کنایه

سوال ۵) با توجه به عبارت «فراش باد صبا را گفته تا فرش زمردین بگسترد و دایه ابر بهاری را فرموده تا بنا نبات در مهد

زمین بپورد» آرایه مشترک قسمت های مشخص شده را بنویسید؟ ۰/۲۵

پاسخ: اضافه تشبيهی

سوال ۶) در عبارت «گفت به خاطر داشتم که چون به درخت گل رسم دامنی پر کنم هدیه اصحاب را چون بررسیدم بوي گلم

چنان مست کرد که دامن از دست برفت.» مقصود از کلماتی که زیرشان خط کشیده شده است؛ چیست؟ ۰/۵

پاسخ: درخت گل: استعره از عشق و معرفت الهی یا مرحله وصال به حق یا جمال حق

بوي گل: استعاره مصريحه از جلوه های عشق و معرفت الهی

سوال ۷) با توجه به عبارات زیر به سوالات پاسخ دهيد: ۱

«عاكفان كعبه جلالش به تقسيير عبادت معترف که «ما عبدناكَ حقَ عبادِتكَ» و اصفان حليه جمالش به تحير منسوب که

«ماعَرَفَناكَ حقَ مَعْرِفِتكَ». باران رحمت بی حسابش همه را رسیده و خوان نعمت بی دریغش همه جا کشیده»

الف) عباراتی که زیرشان خط کشیده شده است؛ چه آرایه ای دارند؟ ۰/۵

ب) دو عربی آرایه را فرایاد می آورند. ۰/۲۵

ج) بين دو کلمه «رسیده و کشیده» آرایه وجود دارد. ۰/۲۵

پاسخ: الف: اضافه تشبيهی *** ب: تضمين *** ج: سجع ***

سوال ۸) در عبارت «عصارة تاکی به قدرت او شهد فایق شده و تخم خرمایی به تربیتش نخل باسق گشته» دو کلمه «فایق و

باسق» با هم آرایه را می سازند. ۰/۲۵

پاسخ: سجع

سوالات تشریحی قلمرو زبانی درس اول شکر نعمت

سوال ۱) معنای واژه های مشخص شده را بنویسید: ۱

- الف) صفت آدمیان و تتمه دور زمان
ب) یکی از صاحبدلان سر به جیب مراقبت فرو برد بود.
ب) گریبان - نگاه داشتن دل از توجه به غیر حق
پاسخ: الف) برگزیده - باقی مانده

سوال ۲) در گروه کلمات زیر چند کلمه نادرست دیده می شود؟ صحیح کنید. ۱

«غربت و نزدیکی - تقصیر عبارت - هلیه جمال - عصاره تاکی - به تحیّر منصوب - شهد فایق - آکفان کعبه»

پاسخ: قربت - حلیه - منسوب - عاکفان

سوال ۳) در عبارت «بوی گلم چنان مست کرد که دامن از دست برفت!» جهش ضمیر را نشان دهید؟ ۰/۵

پاسخ: «ـ م در دامن: جهش دارد. دستم»

سوال ۴) با توجه به ابیات زیر ، نقش دستوری کلمات مشخص شده را بنویسید؟ ۰/۵

ای مرغ سحر عشق ز پروانه بیاموز // کان سوخته را جان شد و آواز نیامد

عاشقان کشتگان معشوقدن // بر نیاید ز کشتگان آواز

پاسخ: عشق: مفعول کشتگان: مسند

سوال ۵) با توجه به عبارات زیر، «نوع حذف» را مشخص کنید. ۰/۷۵

الف) باران رحمت بی حسابش همه را رسیده و خوان نعمت بی دریغش همه جا کشیده

ب) هر نفسی که فرو می رود ممد حیاتست و چون بر می آید مفرح ذات

ج) یکی از صاحبدلان سر به جیب مراقبت فرو برد بود و در بحر مکافحت مستعرق شده

پاسخ: الف) حذف به قرینه معنوی ب) حذف به قرینه لفظی ج) حذف به قرینه لفظی

سوال ۶) با توجه به عبارات زیر، واژگان همآوای را بباید و سپس معنای آنها را بنویسید؟ ۰/۷۵

«منت خدای را عز و جل که طاعتمند موجب قربتست و به شکر اندرش مزید نعمت. هر نفسی که فرو می رود ممد حیاتست.

فراش باد صبا را گفته تا فرش زمردین بگسترد.»

پاسخ: قربت(نزدیکی): غربت(دوری) * حیات(زندگی): حیاط(حياط خانه) * صبا(باد صبا): سبا: (سرزمین سبا)

سوال ۷) با توجه به عبارت زیر به سوالات پاسخ دهید؟ ۰/۷۵

«عصاره تاکی به قدرت او شهد فایق شده و تخم خرمایی به تریبیتش باسق گشته»

الف) «حذف» در عبارت فوق، به قرینه معنوی است. ص غ

ب) نقش دستوری کلمه مشخص شده را بنویسید؟
.....

ج) «ش» در «تریبیتش» مفعول است. ص غ

پاسخ: الف) صحیح * ب) متمم * ج) غلط

سوال ۸) در عبارت «بازش بخواند» نقش دستوری «ش» چیست؟ ۰/۲۵

پاسخ: مفعول

سوال ۹) در عبارت «دعوت‌ش اجابت کردم» نقش دستوری کلمات مشخص شده را بنویسید؟ ۰/۷۵

پاسخ: دعوت: مفعول * ش: مضار الیه * اجابت: مسند

سوالات تستی قلمرو فکری درس اول شکر نعمت

سوال ۱) عبارت «وظیفه روزی به خطای منکر نبرد.» با کدام بیت ارتباط معنایی دارد؟

الف) مهیا کند روزی مار و مور // اگر چند بی دست و پایند و زور

ب) ولیکن خداوند بالا و پست // به عصیان در رزق بر کس نبست

ج) پرستار امرش همه چیز و کس // بنی آدم و مرغ و مور و مگس

د) چنان پهن خوان کرم گسترد // که سیمرغ در قاف روزی خورد

پاسخ: ب

سوال ۲) بیت «چه غم دیوار امت را که دارد چون تو پشتیبان // چه باک از موج بحر آن را که باشد نوح کشتیبان» با کدام گروه

از ابیات، مفهوم مشترک دارد؟

الف) گر هزاران دام باشد در قدم // چون تو با مایی نباشد هیچ غم

ب) دست در دامن مردان زن و اندیشه مدار // هر که با نوح نشیند چه غم از طوفانش

ج) از آب دیده صدر طوفان نوح دیدم // وز لوح سینه نقشت هرگز نگشت زایل

د) هر دلی کز قبل شادی او شاد بود // گرش طوفان غمان بارد، غمگین نکند

ه) هر که در سایه عنایت اوست // گنهش طاعتنست و دشمن دوست

و) نه غم و اندیشه سود و زیان // نه خیال این فلان آن فلان

ز) چون عنایت بود با ما مقیم // کی بود بیمی از آن دزد لئيم

۱) الف - ب - ج ۲) د - ج - ب ۳) ۵ - و - ز ۴) ۵ - الف - ز

پاسخ: ۴

سوال ۳) کدام بیت با متن زیر ارتباط معنایی ندارد؟

«باران رحمت بی حسابش همه را رسیده و خوان نعمت بی دریغش همه جا کشیده پرده ناموس بندگان به گناه فاحش ندرد و
وظیفه روزی به خطای منکر نبرد.»

۱) باران که در لطافت طبعش خلاف نیست // در باغ لاله روید و در شوره بوم خس

۲) ولیکن خداوند بالا و پست // به عصیان در رزق بر کس نبست

۳) ادیم زمین، سفره عام اوست // براین خوان یغما چه دشمن چه دوست

۴) دو کونش یکی قطره از بحر علم // گنه بیند و پرده پوشد به حلم

پاسخ: ۱

سوال (۴) مفهوم حدیث ((یا ملائکتی قد استحییت من عبدي و لیس له غیری فقد غفرت له...)) در کدام گزینه آمده است؟

۱) قبول است اگر چه هنر نیستش/که جز ما پناهی دگر نیستش

۲) فروتن بود هوشمند گرین/نهد شاخ پر میوه سر بر زمین

۳) تو را تا دهن باشد از حرص باز//نیاید به گوش دل از غیب راز

۴) اگر میرم امروز در کوی دوست//قیامت زنم خیمه پهلوی دوست

پاسخ: ۱

سوال (۵) مفهوم بیت ((این مدعیان در طلبش بی خبرانند//کان را که خبر شد خبری باز نیامد) با کدام گزینه ارتباط معنایی دارد؟

۱) گر کسی وصف او ز من پرسد//بیدل از بی نشان چه گوید باز

۲) تا نگردی آشنا زین پرده رمزی نشنوی//گوش نامحرم نباشد جای پیغام سروش

۳) دوش وقت سحر از غصه نجاتم دادند//واندر آن ظلمت شب آب حیاتم دادند

۴) هر که را اسرار کار آموختند//مهر کردند و دهانش دوختند

پاسخ: ۴

سوالات تشریحی درس اول فارسی (۳) پایه دوازدهم سحر عباس پور : منطقه خواجه

قلمرو زبانی

۱. با توجه به عبارت «تخم خرمایی به تربیتش نخل باسق گشته.»

الف. منظور از تربیت چیست؟ ب. مرجع ضمیر «ش» به چه کسی بر می گردد؟

۲. در مصraig «از دست و زبان که بر آید»، «که» چه نقش دستوری دارد؟

۳- معنی لغات مشخص شده را بنویسید:

عصاره تاکی به قدرت او شهد فایق شده - واصfan حلیه i جمالش

۴- معنای هر واژه را به واژه مربوط وصل کنید . از ردیف (ب) یک مورد اضافی است.

ب	الف
مفرّح	دارای نشان پیامبری
انابت	شادی بخش
وسیم	قطع کردن مقرری
وظیفه بریدن	به خدای تعالی بازگشتن
قدوم	

۵- در گزینه های زیر فعل به قرینه معنوی حذف شده یا لفظی؟

الف- طاعتش موجب قربت است و به شکر اندرش مزید نعمت.

ب- بنده همان به که ز تقصیر خوبش عذر به درگاه خدای آورد

۶- در ترکیب های زیر ۲ غلط املایی وجود دارد صحیح آن ها را بنویسید:
تقصیر عبادت - آکفان کعبه - بحر مکاشفت - صفات آدمیان - دست عنابت - شهد فایق

قلمرو ادبی

۱. در بیت زیر دو آرایه ای ادبی مشخص کنید:

چه غم دیوار امت را که دارد چون تو پشتیبان چه باک از موج بحر آن را که باشد نوح کشتیبان.

۲. با توجه به عبارت «بوی گلم چنان مست کرد که دامن از دست برفت.»، «دامن از دست برفت» کنایه از چیست؟

۳- در عبارت «یکی از صاحب دلان سر به جیب مراقبت فرو برد بود.»، «سر به جیب مراقبت فرو بردن.» کنایه از چیست؟

قلمرو فکری

عبارات زیر را به نظر روان امروزی برگردانید:

۱. عصاره‌ی تاکی به قدرت او شهد فایق شده و تخم خرمایی به تربیتش نخل باسق گشته.

۲. درختان را به خلعت نوروزی قبای سبز ورق در برگفته

۳. تخم خرمایی به تربیتش نخل باسق گشته.

۴. پرده‌ی ناموس بندگان به گناه فاحش ندرد و وظیفه‌ی روزی به خطای منکر نبرد.

۵. هر نفسی که فرو می‌رود ممد حیات است و چون بر می‌آید مفرح ذات.

۶. بازش بخواند باز اعراض کند.

۷. شاخ را به قدوم موسم ربیع کلاه شکوفه بر سر نهاد.

۸. منت خدای را عز و جل که طاعتش موجب قربت است و به شکر اندرش مزید نعمت

۱۷. به خاطر داشتم که چون به درخت گل رسم دامنی پر کنم هدیه‌ی اصحاب را چون برسیدم ، بوی گلم چنان مست کرد که دامن از دست برفت.

۱۰. هر نفسی که فرو می‌رود ممد حیات است.

۱۱. یکی از صاحب دلان سر به جیب مراقبت فرو برد بود.

۱۲. دایه‌ی ابری بهاری را فرموده تا بنا نبات در مهد زمین بپرورد.

۱۳. در خبر است از صفات آدمیان.

۱۴. اطفال شاخ را به قدوم موسم ربیع کلاه شکوفه بر سر نهاد.

۱۵. عاکفان کعبه جلالش به تقصیر عبادت معترض.

۱۶. صفات آدمیان و تتمه‌ی دور زمان.

۱۷. عصاره‌ی تاکی به قدرت او شهد فایق شده.

www.my-dar.com

گفت: «به خاطر داشتم که چون به درخت گل رسم دامنی پر کنم هدیه‌ی اصحاب را «

۱۹. عبارت «پرده‌ی ناموس بندگان به گناه فاحش ندرد.» بر کدام صفت پروردگار تأکید دارد؟

۲۰. در بیت «بنده همان به که ز تقصیر خویش / عذر به در گاه خدای آورد» منظور از «قصیر» چیست؟

۲۱. در بیت زیر مراد از «مرغ سحر» و «پروانه» چیست؟

ای مرغ سحر عشق ز پروانه بیاموز کان سوخته را جان شد و آواز نیامد.

۲۲. در عبارت زیر سعدی به کدام صفات خداوند اشاره می کند؟

خوان نعمت بی دریغش همه جا کشیده، پرده‌ی ناموس بندگان به گناه فاحش ندرد.

۲۳. در عبارت «فراش باد صبا را گفته تا فرش زمردین بگسترد.» مقصود از «فرش زمردین» چیست؟

۲۴. با توجه به عبارت «وظیفه‌ی روزی به خطای منکر نبرد» :

الف. عبارت به کدام صفت خداوند اشاره دارد؟
ب. منظور از «وظیفه‌ی روزی» چیست؟

۲۵. کدام گزینه مفهوم بیت «ای مرغ سحر عشق ز پروانه بیاموز / کان سوخته را جان شد و آواز نیامد» را بیان می کند؟

الف. بیان عشق و شیدایی.
ب. پاک باختگی و بی ادعایی
ج. اتحاد و همیاری.

پاسخ سوالات قلمرو زبانی

۱. پروراندن با دست قدرت الهی ، ب. خداوند.

۲. مضاف الیه. ۳- عصاره: شیره - تاک: درخت انگور ، رز / فایق : برگزیده / باسق : بلند

۴- دارای نشان پیامبری : وسیم // شادی بخش : مفرّح // به خدای تعالی بازگشتن : انابت // قطع کردن مقرری : وظیفه

بریدن ۵- الف : لفظی ب- معنوی ۶- عاکفان - انابت

پاسخ سوالات قلمرو ادبی

۱. تلمیح ، مراعات نظری ، تشبيه . ۲. اختیارم را از دست دادم. ۳- به حالت تأمل و تفکر عارفانه فرو رفتن

پاسخ سوالات قلمرو فکری

۱. شیره‌ی درخت انگوری به قدرت خداوند به شیرینی برگزیده و خوبی تبدیل شد و هسته‌ی خرما با پرورش او (خداوند) به نخل بلندی تبدیل شد. ۲. به عنوان هدیه و تحفه‌ی عید نوروز بر تن درختان لباسی از برگ‌های سبز پوشانده است. ۳.

۴. پرده‌ی آبروی بندگانش را به خاطر گناهان فاحش و قطعی آن‌ها نمی‌زد (آبرویشان را نمی‌ریزد) و روزی مقرر شده را به خاطر خطاهای زشت انسان قطع نمی‌کند. ۵. هرگاه نفس را به داخل می‌کشیم باعث ادامه‌ی زندگی است و وقتی بیرون می‌آید باعث شادی جان می‌شود. ۶. روی برگداندن. ۷. بهار. ۸. سپاس خداوند عزیز و بلند مرتبه را که اطاعت از او موجب نزدیکی به او می‌شود و شکر نعمت‌هایش باعث افزایش نعمت می‌شود. ۹. به یادم بود وقتی به درخت گل برای هدیه‌ی دوستان دامنم را پر از گل کنم وقتی رسیدم بُوی گل چنان مرا مست کرد که اختیارم را از دست دادم.

۱۰. هر نفس که می‌کشیم ادامه‌ی دهنده‌ی زندگی است ۱۱. یکی از خدا شناسان به حالت تأمل و تفکر عارفانه فرو رفته بود

۱۲. به ابر بهاری که همچون دایه‌ای است دستور داده تا دختران گیاه را در گهواره زمین پرورش دهد. ۱۳. برگزیده و خالص از هر چیزی. ۱۴. بر سر شاخه‌های کوچک با رسیدن فصل بهار کلاهی از شکوفه گذاشته است. ۱۵. گوشه نشینان کعبه

ی جلال الهی به کوتاهی کردن در عبادت اعتراف می‌کنند. ۱۶. برگزیده و خالص ۱۷. برگزیده تر ، برتر ۱۸. یار ، جمال حق

، جلوه‌ای از جمال حق. ۱۹. ستارالعيوب (پوشاننده‌ی عیب‌ها یا عیب‌پوشی) ۲۰. کوتاهی کردن در عبارت (گناه)

۲۱. مرغ سحر استعاره از کسانی که ادعای عشق دارند. پروانه : عاشق حقیقی. ۲۲. خداوند منعم و رزاق ، ستار العیوب.
۲۳. سبزه ها ۲۴. الف. رزاق بودن . ب. روزی ای که برای هر کس مقرر شده است. ۲۵. ب

www.my-dars.ir